

самоспричинюються її ціннісно-мотиваційною сферою, яка походить із глибини архетипічного, національно-ментального.

В творах Тарас Шевченко описує етноментальні організованості архетипічного матеріалу, які притаманні українському народу: України, Матері, Лицаря-козака, Кобзаря, Великого лугу, Матері-Січі, Хортиці-сестри, батька-Дніпра, Слави, Долі, Ворогів. Всі вони наділені певною системою властивостей, що охоплює минулу спадщину, пронизана народною традицією історичного постання українства. Поєднуючи в єдиному просторі творів вектори минулого, сучасного і майбутнього, аналізуючи історичний досвід, власні переживання, національний геній пророкує долю України. Почасти, описуючи невтішні події майбутнього, він дає чіткі настановлення, дотримання і виконання яких може сутнісно покращити майбуття.

Перш за все у творах цього велета національного духу закодовані українське етнічне буття, етнонаціональна культура. Загальний психологічний образ українця передається ним через стрижневі інтегровані символи, які оприявлені його самобутньо відрефлексованими світоглядними матрицями.

Тарас Григорович глибоко пізнав і головне пережив психологічну архітектоніку своєї Батьківщини, трепетно вболіває за її прийдешнє, спираючись у своїх працях на ідею етноцентризму. Всі архетипно актуалізовані психічні образи насичені традиціями та цінностями українського етносу. Особливо яскраво це відображено у творі *“І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнє послання”*: *“ Учітєся, читайте, і чужому научайтєся, й свого не цурайтєся...”* [3, с. 271].

Архетипна матриця української ментальності у віршах Т. Шевченка постає як індивідуалізована частка Творця, яка володіє жіночими рисами родючості, доброти, толерантності, терпіння. Вона випромінює трансцендентну енергію, збагачена духовністю християнської релігії. В ній переважає традиція праці, православних чеснот, совісті, сумління і правди. На жаль, у певні пережиті історичні моменти Україна їх втрачає, ніби присипає свою пильність. З вуст Т. Шевченка звучить заклик, до боротьби за правду, до дії, до відновлення всього українського і, щонайперше, рідного слова.

Національна ментальність формується під впливом соціального середовища, через привласнення народом емоційно навантажених буденністю настановлень, стереотипів, традицій. Вони освоюються також під час опрацювання юним поколінням численних художніх творів, серед яких чільне місце посідає спадщина національного генія Тараса Шевченка. Його поезія, безсумнівно, об’єктивує найважливіші риси нашого етносу, що становить осереддя самобутнього образу національної ментальності як джерела нестримної духовної енергії.

1. Лебон Г. Психология масс / Г. Лебон [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://lib.ru/POLITOLOG/LEBON/psihologia.txt>

2. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности / Л. Хьелл, Д. Зиглер – СПб.: Питер, 2003. – 608 с.

3. Шевченко Т.Г. Кобзар / Тарас Григорович Шевченко. – К.: Дніпро, 1980. – 613 с.

АКТУАЛЬНІСТЬ ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА У НОВИХ РЕАЛІЯХ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

БУДА Т.Й. (м. Тернопіль)

Copyright © 2014

УДК 334.73

Т. Шевченко відноситься до тих небагатьох класиків, про яких знають і яких шанують люди в усьому світі. Але особливо близьким його ім’я є для українського народу, оскільки воно стало символом патріотизму, гуманізму, саможертвовної любові до Вітчизни.

Місце Т. Шевченка в українському суспільстві і в українській культурі є особливим. За більшовицьких часів він був офіційним символом радянської України. Нині – національний символ нової, незалежної України. Тоді він подавався у граніті як постать гнівного, похмурого старого нащадка гайдамаків, який кличе до сокири. Сьогодні виробляється новий канонічний образ поета, страдника, пророка, святого.

Висота його творчості змогла запліднити українську культуру передовими ідеями, які були підхоплені генерацією молодих українських інтелектуалів. Це були загальнолюдські норми життя та національна державницька ідея, якими просякнута вся Шевченкова творчість. Ідеї національно-визвольної боротьби, державної незалежності, заклик до рішучих дій проти насильства червоною стрічкою пронизують більшість творів Шевченка. Він розвіював ілюзії кріпаків щодо “доброго царя”, за що, власне, і поплатився своєю долею.

В історію української думки Т. Шевченко увійшов як мислитель, який заклав демократичні підвалини проникливого розуміння національного минулого свого народу, його великих і сумних сторінок. І сьогодні, коли вже вкотре страждений український народ ціною каліцтв і смертей виборює демократичні свободи й права для своїх громадян, Шевченківські слова стають гаслами на всіх Майданах України. Нікого не залишають байдужим слова великого Кобзаря, прочитані молодим вірменином за походженням, але українцем і патріотом по духу Сергієм Нігояном, котрий віддав своє життя в боротьбі за європейське майбутнє українського народу:

*“І вам слава, сині гори,
Кригою окуті.
І вам, лицарі великі,
Богом не забуті.
Борітеся – поборете,
Вам Бог помагає!
За вас правда, за вас слава
І воля святая!” [1].*

Пригадуючи жорстоке побиття студентів, котрі вийшли на мирний мітинг у Києві, спецзагонами міліціонерів, у пам’яті спливають слова Шевченка: *“Болить серце, як згадаєш: старих слов’ян діти впились кров’ю...”* Шевченкова творчість пройнята глибокою людяністю, добротою, милосердям, щирою людською солідарністю навіть тоді, коли змальовуються криваві картини покарання. І це не випадково, адже він людина високих гуманних учинків.

Поет-мислитель здійснив велетенський внесок у пробудження і формування національної свідомості українського народу, в розвиток української та світової культури. Ідеї, світоглядні думки, вся творчість Шевченкового генія стала тим живим феноменом, який далі розвивається вже у свідомості наступних поколінь українства. Як актуально сьогодні звучать безсмертні Шевченкові слова:

*“Свою Україну любіть,
Любіть її... во время люте,
В останню тяжкую минуту
За неї Господа моліть” [1].*

Для багатьох поколінь українців Тарас Шевченко – порадник і провідник у цьому швидкоплинному світі. На прикладі життя поета можна однозначно висновувати, хто такий справжній патріот своєї Батьківщини. Щиро захоплюємося високим образом Кобзаря, його громадянською принциповістю і моральною чистотою, почуттям соціальної та національної справедливості, відданістю правді та свободі. “Кобзар” як твір – це статут і закон для повсякденної життєдіяльності усіх українців. І хоча писав Шевченко два століття назад, проблеми, суспільствотворення, які він осмислював у своїх творах, актуальні для української нації сьогодні.

1. Шевченко Т.Г. Зібрання творів: У 6 т. – К., 2003. – Т. 1: Поезія 1837-1847. – С. 343-347; С. 734-736.

2. Джерело: <http://h.ua/story/343339/#ixzz2sG5POK1k>

3. Джерело: <http://fij.com.ua/predmeti/ukrayinska-literatura/519>